

Riktlinjer för myndighetsutövning i Enköping kommun

Beslutad av: Vård- och omsorgsnämnden
Område: Myndighetsutövning
Ersätter: Tidigare riktlinjer
Gäller för: Vård- och omsorgsförvaltningen

Dokumenttyp: Riktlinje
Gäller fr.o.m.: 2024-04-01

Innehåll

1. Syfte	5
2. Kommunmedlemmar och utländska medborgare.....	5
2.1 Nordiska medborgare	5
2.2 EU/EES-medborgare	6
2.3 Asylsökande.....	6
3. Kommunens ansvar.....	6
3.1 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.....	6
3.2 Förhandsbesked vid flytt till annan kommun	7
3.3 Tillfällig vistelse i kommunen.....	7
4. Riktlinjer för myndighetsutövning	7
4.1 God kvalitet.....	7
4.2 Anhörigstöd.....	8
4.3 Anhöriganställningar.....	8
4.4 Avgifter	8
4.5 Tandvårdsstöd	8
4.6 Egenvård	9
4.6.1 Assisterad egenvård	9
4.7 God man och förvaltare.....	9
4.7.1 Ansökan eller anmälan om god man.....	10
4.7.2 Ansökan eller anmälan om förvaltare.....	10
4.8 Fullmakt och anhörigbehörighet	10
4.8.1 Framtidsfullmakt	11
4.8.2 Anhörigbehörighet	11
4.8.3 Anhörigbehörighets förhållande till godmanskap och förvaltare	12
5. Biståndsbedömning för SoL och LSS.....	12
5.1 Ansökan om bistånd	13
5.2 Utredning	13
5.2.1 Individens behov i centrum – IBIC	13
5.2.2 Utredning av ärenden	14
5.2.3 Dokumentation av ärenden för vuxna.....	14
5.2.4 Utredning vid hushållsgemenskap.....	14
5.2.5 KommunikERING och beslut.....	15

5.2.6	Särskilt om tidsbegränsning och omprövning av beslut	15
5.2.7	Beställning till utförare.....	16
5.3	Uppföljning	16
5.3.1	Samverkan och SIP (samordnad individuell plan)	16
5.4	Utredning av ärenden som rör barn.....	16
5.4.1	Barnkonventionen	16
5.4.2	Ansökan vid insatser för barn	17
5.4.3	Dokumentation av hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas	17
5.4.4	Samverkan med barnet i fokus	17
5.4.5	Anmälningsskyldighet vid oro för barn	17
5.5	Våld i nära relationer	18
6.	Socialtjänstlagen (2001:453).....	18
6.1	Socialtjänstlagen	18
6.2	Skälig levnadsnivå enligt SoL.....	18
6.3	Insatser enligt socialtjänstlagen (SoL, 2001:453)	19
6.3.1	Hemtjänst	19
6.3.2	Kundval i hemtjänst	19
6.3.3	Serviceinsatser	19
6.3.4	Omvårdnadsinsatser.....	19
6.3.5	Insatsernas omfattning	20
6.3.6	Hemtjänstinsatser.....	20
6.3.7	Dagverksamhet.....	23
6.3.8	Sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.....	23
6.3.9	Utredningshemtjänst	23
6.3.10	Hjälp i hemmet i assistansliknande form	24
6.3.11	Avlösning i hemmet	24
6.3.12	Dagverksamhet som avlastning.....	24
6.3.13	Korttidsvistelse som avlastning.....	25
6.3.14	Växelvård	25
6.3.15	Korttidsvistelse	25
6.3.16	Särskilt boende.....	25
6.3.17	Parboende.....	26
6.3.18	Medflytt till särskilt boende (medboende).....	26
6.3.19	Hemtjänstinsatser i särskilt boende.....	26

6.3.20 Bostad med särskild service – Inriktning socialpsykiatri	26
6.3.21 Boendestöd	27
6.3.22 Kontaktperson	28
7. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387)	28
7.1 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS	28
7.2 Goda levnadsvillkor enligt LSS	29
7.3 LSS är ett komplement till SoL.....	29
7.4 Målsättning och inriktning.....	29
7.5 Personkretsbedömning	30
7.6 Målgrupp och rätten till insatser.....	31
7.7 Insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387)	31
7.7.1 Rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS	32
7.7.2 Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans enligt 9 § 2 LSS.....	32
7.7.3 Personlig assistans till barn enligt 9 § 2 LSS	32
7.7.4 Ledsagarservice 9 § 3 enligt LSS.....	33
7.7.5 Biträde av kontaktperson enligt 9 § 4 LSS.....	33
7.7.6 Avlösarservice i hemmet enligt 9 § 5	33
7.7.7 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6 LSS	33
7.7.8 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt 9 § 7 LSS	33
7.7.9 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS.....	34
7.7.10 Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt 9 § 9 LSS.....	34
7.7.11 Daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS	35
7.8 Individuell plan enligt LSS.....	35

1. Syfte

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § socialtjänstlagen).

Syftet med riktlinjerna är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar om bistånd på biståndsenheten. Riktlinjerna ska säkerställa att kommunens invånare behandlas lika oavsett biståndshandläggare, samt i förekommande fall ange en ambitionsnivå för insatser till personer med funktionsnedsättningar.

Dokumentet ska även fungera som ett stöd för biståndshandläggarna och en informationskälla för den som söker bistånd, anhöriga och allmänheten, om vilken hjälp och vilket stöd de kan förvänta sig.

Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i det enskilda fallet. Riktlinjer kan således inte användas på ett schablonmässigt sätt. Riktlinjerna är vägledande och kan aldrig ersätta lagar.

Riktlinjerna utgår från socialtjänstlagen (SoL, 2001:453) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387) och avser insatser för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Myndighetsutövningen vid biståndsenheten utgår även från offentlighets- och sekretesslagen (OSL, 2009:400), hälso- och sjukvårdslagen (HSL, 2017:30), kommunallagen (KL, 2017:725) och förvaltningslagen (FL, 2017:900).

2. Kommunmedlemmar och utländska medborgare

Medlem av en kommun är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där.

2.1 Nordiska medborgare

I den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster finns bestämmelser som påverkar de nordiska ländernas lagstiftning om socialt bistånd och sociala tjänster. Medborgare i ett nordiskt land som lagligen vistas tillfälligt eller lagligen är bosatt i ett annat nordiskt land, ska likställas med landets egna medborgare när landet tillämpar lagstiftning som omfattas av konventionen. Likställighet gäller för allt socialt bistånd och alla sociala tjänster. Om behovet under en tillfällig vistelse, till exempel semester, blir längre än sex månader, behöver vistelsekommunen och bosättningslandet föra en dialog om det fortsatta ansvaret.

2.2 EU/EES-medborgare

Rätten till fri rörlighet inom unionen och rätten till likabehandling är två grundläggande principer i EU-rätten. Det så kallade rörlighetsdirektivet innehåller bestämmelser om rätten till inresa och vistelse i andra medlemsstater för samtliga EU-medborgare. Rätten till likabehandling innebär att EU/EES-medborgare eller familjemedlem som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. Genom ett särskilt avtal omfattas också Schweiz. Det innebär också att samma krav kan ställas på den biståndssökande som på en svensk medborgare.

2.3 Asylsökande

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagande av asylsökande. I lag (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera (LMA) finns regler om bland annat bistånd till denna grupp. Asylsökande har inte rätt till bistånd enligt SoL eller LSS för förmåner som motsvarar det bistånd den asylsökande har rätt till enligt LMA. Personer som omfattas av LMA hänvisas därför till den anläggning där personen är skriven. Alla som vistas i en kommun har dock rätt att ansöka om bistånd och få sin ansökan prövad. Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast att det inte finns någon skyldighet för kommunen att ge bistånd enligt SoL eller LSS, inte heller för att undgå en akut nödsituation, till den som får avslag på asylansökan och håller sig undan för att undgå en avvisning eller utvisning (HFD 2017 ref. 33) Det är frivilligt för kommunen att ge bistånd vid sådan situation. Biståndet ges då med stöd av 4 kapitlet 2 § SoL. Beslut enligt den paragrafen kan inte överklagas (SKR, publicerad 2021-03-11).

3. Kommunens ansvar

3.1 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt SoL och LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Den kommun som den enskilde är stadigvarande bosatt i är i de allra flesta fall också den kommun där den enskilde är eller borde vara folkbokförd. I de flesta fall är vistelsekommun och bosättningskommun en och samma kommun.

Bosättningskommunen ansvarar för insatser enligt SoL och LSS även under tillfällig vistelse i annan kommun, till exempel ledsagning vid teaterbesök eller vistelse i sommarbostad.

Bosättningskommunen ansvarar för stödet tills den enskilde väljer att bosätta sig i annan kommun.

Vistelsekommunen har ansvar för den enskildes hjälpinsatser i akuta situationer.

Vistelsekommunen är också i vissa fall skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och att verkställa beslut för att underlätta för person med funktionsnedsättning att kunna vistas i en

annan kommun under kortare tid (semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader). Därefter får bosättningskommunen svara för detta.

3.2 Förhandsbesked vid flytt till annan kommun

Om den enskilde vill bosätta sig i en annan kommun än bosättningskommunen, ska kommunen på den enskildes ansökan eller begäran ge förhandsbesked om rätten till insatser. En ansökan eller begäran om förhandsbesked från en person som tänker bosätta sig i kommunen ska behandlas enligt samma villkor som om den enskilde redan var bosatt där. Skälen till varför den enskilde vill flytta saknar betydelse. Avsikten att flytta till kommunen måste dock vara klar och bestämd och den enskilde kan inte ansöka eller begära förhandsbesked av flera kommuner samtidigt. Vid ansökan eller begäran om förhandsbesked ska en utredning göras där det framgår vilken insats ansökan eller begäran om förhandsbesked avser, om den enskilde har intyg som styrker att hen tillhör personkretsen och om den enskilde har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor. Den enskilde kan ansöka om eller begära en insats, men inte om en specifik verkställighet (exempelvis ett specifikt boende). Att den sökandes behov är tillgodosedda i hemkommunen beaktas inte vid bedömningen av ansökan eller begäran. På begäran av inflyttningkommunen är hemkommunen skyldig att bistå med utredning.

3.3 Tillfällig vistelse i kommunen

För personer som tillfälligt besöker Enköpings kommun och som är i behov av insatser i form av hjälp i hemmet gäller att bosättningskommunen svarar för beslutet. Detta gäller vistelser upp till sex månader. Enköpings kommun är som vistelsekommun skyldig att bistå hemkommunen med stöd i utredning och verkställighet av insatser. Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för de kostnader som det innebär att verkställa de beslutade insatserna. Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen enligt den ersättningsnivå som gäller i bosättningskommunen. Någon möjlighet att överklaga ett ersättningsbeslut finns inte och vistelsekommunen har ingen möjlighet att kräva ersättning för utredningskostnader.

För akuta situationer gäller att Enköpings kommun som vistelsekommun har ett yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt den grundprincip som gäller i socialtjänstlagen.

4. Riktlinjer för myndighetsutövning

4.1 God kvalitet

Myndighetsutövningen ska vara av god kvalitet och kvaliteten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller i såväl myndighetsutövningen som i offentlig och enskilt bedriven kommunal verksamhet.

Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt, oberoende liv och att aktivt delta i samhället. Den enskilde ska ges inflytande över planering, utformning och genomförande av insatserna.

Varje anställd ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges är av god kvalitet. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande, eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får insatser inom verksamheten ska genast rapportera detta (lex Sarah). I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet fullgörs rapporteringsskyldigheten till den som bedriver verksamheten. Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål. På biståndsenheten finns rutiner för hantering av avvikelser.

4.2 Anhörigstöd

Enligt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen ska ansvarig nämnd erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre, eller som stödjer en närstående med funktionsnedsättning. Närstående är enligt lagen den som vårdas. Anhörig är den som stödjer och vårdar den närstående. Utgångspunkten för biståndsbedömningen är behovet hos den som vårdas och den anhöriges behov av avlastning i omvårdnadsarbetet. Det är den som vårdas som får beslut om insatsen. Den som vårdar eller stödjer en svårt sjuk närstående i hemmet kan erbjudas olika typer av avlastningsstöd (se avsnitt 6.3.9 – 6.3.12).

4.3 Anhöriganställningar

I Enköpings kommun tillämpas inte anhöriganställningar för utförande av insatser enligt socialtjänstlagen.

4.4 Avgifter

Taxor och avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen och LSS beslutas av kommunfullmäktige i Enköpings kommun. Om en insats är avgiftsfri, står det uttryckligen angivet i dessa riktlinjer. Om avgift inte nämns i riktlinjerna, är insatsen belagd med avgift. Information om aktuell nivå för avgifterna finns på Enköpings kommuns hemsida. Information om avgifter kan även fås genom kontakt med avgiftshandläggare.

4.5 Tandvårdsstöd

Tandvårdsstöd kan utfärdas till enskilda med omfattande omvårdnadsbehov eller som omfattas av någon av LSS personkretsar. Det är kommunens skyldighet att identifiera personer som är berättigade tandvårdsintyg, samt att utse utfärdare. Vilka personer som har rätt till intyg om nödvändig tandvård och munhälsobedömning regleras i Region Uppsalas regelverk, som har stöd i Tandvårdslagen, Hälso- och sjukvårdslagen samt Socialtjänstlagen. De personer som har rätt till uppsökande och nödvändig tandvård ska förses med intyg som visar detta. Utfärdare skickar in underlaget för tandvårdsstöd till Region Uppsala. Intyget fastställs och distribueras av Tandvårdsenheten.

Utfärdare ansvarar för att:

- identifiera personer inom målgrupperna och utfärda intyg.
- informera personer om tandvårdsstödet innebär.
- bevaka att munhälsobedömning årligen erbjuds.
- kontrollera att personuppgifter och kontaktuppgifter i Symfoni hålls aktuella och är uppdaterade.
- i förekommande fall avsluta N-kortet när personen inte längre uppfyller kriterier för nödvändig tandvård och meddela detta till berörd.

4.6 Egenvård

Egenvård är den hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården (regionen) bedömt att en person själv kan ansvara för inom ramen för en kommunal insats.

Det är den behandlande, legitimerade yrkesutövaren inom hälso- och sjukvården som inom sitt ansvarsområde ska göra en bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Information gällande egenvård är hämtat från föreskriften "Bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård" (SOSFS 2009:6)

4.6.1 Assisterad egenvård

Egenvård är hälso- och sjukvårdsåtgärder som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en enskild själv kan utföra eller utföra med hjälp av någon annan. Vilka åtgärder som kan bedömas som egenvård går inte att ange generellt. Om den enskilde behöver hjälp med egenvården kan en ansökan om bistånd enligt socialtjänstlagen göras och i samband med detta lämnas ett egenvårdsintyg. Med intyget ska den dokumenterade planeringen bifogas.

4.7 God man och förvaltare

En god man eller förvaltare kan stötta den som behöver hjälp med sina ekonomiska och juridiska angelägenheter. Behovet kan finnas på grund av sjukdom, psykisk störning, dålig hälsa eller liknande. Stödet kan till exempel handla om hjälp att betala räkningar eller att få rätt vård och omsorg.

God man:

- En god man är en frivillig åtgärd för den enskilde. Det betyder att den som behöver hjälp själv går med på att tingsrätten utser en god man.
- Om den som behöver hjälp inte förstår vad det innebär att ha en god man, kan ett läkarintyg eller liknande utredning behövas för att tingsrätten ska besluta om god man. Det kan till exempel vara aktuellt vid demens eller annan sjukdom.

- Den som har en god man har fortfarande rätt att bestämma över sina pengar, hantera egendom och att ingå avtal.

Förvaltare:

- Om god man inte är en tillräcklig insats, kan tingsrätten utse en förvaltare för den som inte kan ta hand om sig själv eller sina tillgångar.
- Att få en förvaltare är en tvångsåtgärd. Tingsrätten kan alltså besluta om förvaltare utan att den som behöver hjälp går med på det. Anhöriga måste inte heller hålla med om beslutet.
- Den som får en förvaltare förlorar rätten att själv ingå avtal eller hantera sina pengar. Det är i stället förvaltarens ansvar.

4.7.1 Ansökan eller anmälan om god man

Det är endast den enskilde själv eller en anhörig som kan ansöka om god man. Ansökan görs via blankett på överförmyndarförvaltningen i Uppsalas hemsida. Överförmyndarförvaltningen kan begära in en social utredning från biståndshandläggare eller annan i verksamheten som känner till den enskildes aktuella behov.

Kommunen har en skyldighet att anmäla behov av god man eller förvaltare.

Den som på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, psykisk störning eller liknande förhållande inte själv kan sköta sina ekonomiska, juridiska eller personliga angelägenheter, har möjlighet att få hjälp av en god man. Den enskilde kan få hjälp med något eller några av dessa områden; att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Beslutet fattas av tingsrätt men får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskapet ska anordnas om inte den enskildes tillstånd hindrar att dennes åsikt inhämtas. Om personen är för sjuk för att själv kunna fatta beslutet kan tingsrätten ändå besluta om god man men det krävs ett läkarintyg som beskriver personens hälsa.

4.7.2 Ansökan eller anmälan om förvaltare

För de fall godmanskap inte är tillräckligt får tingsrätten istället besluta om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Förvaltarskapet är mer ingripande än godmanskap och ska inte förordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller om den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp. Förvaltarskapet ska anpassas till den enskildes behov och får begränsas till att avse viss egendom eller viss angelägenhet. Begränsning kan även göras med hänsyn till egendomens värde. Förvaltaren fungerar som ställföreträdare för sin huvudman och denne förlorar sin rättshandlingsförmåga i de delar som förvaltare utsetts. Vid behov av förvaltare krävs läkarintyg.

4.8 Fullmakt och anhörigbehörighet

Den enskilde kan anlita ombud eller biträde om den enskilde för sin egen talan. Myndigheten begär då in en skriftlig fullmakt. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare, exempelvis vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Biståndshandläggaren kan dock

alltid begära att god man, förvaltare eller den enskilde medverkar personligen i utredningen när det behövs. Omfattningen av uppdraget framgår av förordnandet och avser god man och ombud med fullmakt. Vid överklagande i domstol krävs alltid skriftlig fullmakt.

En fullmakt ger ett ombud rätt att helt eller delvis föra den enskildes talan. Det är nödvändigt för biståndshandläggaren att ta reda på vem eller vilka som är ombud samt vad fullmakten omfattar, det vill säga vad ombudet har rätt att göra. En fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig. Om muntlig fullmakt lämnas ska detta dokumenteras. En muntlig fullmakt som lämnats vid tidigare tillfälle ska kontrolleras om den fortfarande gäller. Man kan kräva att skriftlig fullmakt lämnas för att kunna kontrollera att fullmakt faktiskt finns. En skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn. Den behöver inte vara bevittnad. Fullmakten ska alltid uppvisas i original. Även en skriftlig fullmakt som utfärdats vid tidigare tillfälle kan kontrolleras om den fortfarande är giltig. En fullmakt kan alltid återkallas av den enskilde, något som den enskilde ska informeras om.

4.8.1 Framtidsfullmakt

Sedan 2017 finns en lag om så kallade framtidsfullmakter. Framtidsfullmakten ska användas när den som har skrivit fullmakten (fullmaktsgivaren) inte längre har förmåga att klara sig själv. Det kan bero på varaktig sjukdom, psykisk störning, varaktigt försvagat hälsotillstånd eller något liknande. Framtidsfullmakter är ett alternativ till ordningen med god man och förvaltare och ett komplement till vanliga fullmakter.

Den som fyllt 18 år och har förmåga att ha hand om sina angelägenheter får enligt lagen upprätta en framtidsfullmakt. Den som inte förstår vad en framtidsfullmakt är kan inte heller skriva en fullmakt med bindande verkan. Det är inte heller möjligt att skriva en framtidsfullmakt för någon annans persons räkning.

Av lagen följer att fullmakten får omfatta ekonomiska och personliga angelägenheter. Fullmaktshavaren ska bevaka fullmaktsgivarens rätt i de angelägenheter som framtidsfullmakten omfattar. I begreppet personliga angelägenheter ingår frågor om socialtjänst, till exempel boende, daglig verksamhet eller kontaktperson. Dit hör också att hjälpa fullmaktsgivaren i sina kontakter med hälso- och sjukvården och den sociala omsorgsverksamheten. Fullmaktshavaren får dock inte fatta beslut om vård-, tandvårds- och behandlingsåtgärder inom hälso- och sjukvården för fullmaktsgivarens räkning.

Huvudregeln är att det är fullmaktshavaren – inte fullmaktsgivaren – som bestämmer när fullmaktsgivarens medicinska tillstånd kräver att fullmakten börjar gälla. Om fullmaktshavaren inte själv vill avgöra detta, kan tingsrätten efter ansökan från fullmaktshavaren bestämma om fullmakten ska börja gälla eller inte. Det är också möjligt att i sin framtidsfullmakt skriva in att det måste vara domstolen som avgör om fullmakten ska träda i kraft.

4.8.2 Anhörigbehörighet

Enskilda som behöver hjälp med den dagliga livsföringen får ofta hjälp av sina anhöriga med detta. Anhöriga har stöd direkt i lag, utan att behöva fullmakt. Bestämmelserna finns i 17 kap. föräldrabalken.

För att behörigheten för anhöriga ska gälla krävs dock att den hjälpbehövande tappat förmågan att ta hand om sina angelägenheter på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande. Detta ska ha skett efter 18-årsdagen. Det ska vara uppenbart att den hjälpbehövande tappat förmågan och vid tveksamheter kring detta har inte den anhörige rätt att företräda den enskilde. Det räcker alltså inte med att någon behöver hjälp, personen måste även ha tappat förmågan att utföra uppgiften själv.

Behörigheten gäller bara sådant som rör dagliga ekonomiska frågor. Om det uppstår behov av hjälp med rättsliga eller personliga angelägenheter, eller ekonomiska frågor som ligger utanför det dagliga, så behöver den enskilde ofta en god man istället. Detsamma gäller om det inte finns någon anhörig som vill hjälpa till.

De som kan utöva anhörigbehörighet är i tur och ordning:

1. Make/maka (även registrerad partner) eller sambo,
2. barn,
3. barnbarn,
4. föräldrar,
5. syskon (även halvsyskon), och
6. syskonbarn

Det krävs alltså blodsband för att få utöva anhörigbehörigheten. Styvföräldrar och styvsyskon omfattas inte av behörigheten. Att det är en viss turordning mellan de olika anhöriga innebär att barn inte är behöriga att hjälpa till förrän eventuell make inte kan eller vill hjälpa till. Detsamma gäller barnbarn som alltså inte är behöriga förrän make och samtliga barn är ute ur bilden.

Om det finns flera anhöriga under samma punkt, exempelvis flera barn, företräder de den enskilde gemensamt. Det är dock möjligt att lämna fullmakt till varandra så att ett av barnen utövar behörigheten själv.

4.8.3 Anhörigbehörighets förhållande till godmanskap och förvaltare

En god man eller förvaltare går före anhöriga i behörighet. Det betyder att en god man eller förvaltare bestämmer före anhöriga i de frågor som god man eller förvaltare är behörig i. Det hindrar dock inte att anhörigbehörigheten används för de uppgifter och frågeställningar som den gode mannens eller förvaltarens uppdrag inte täcker.

5. Biståndsbedömning för SoL och LSS

Biståndshandläggaren utreder, bedömer och beslutar om insatser enligt delegationsordningen, samt följer upp de beviljade insatserna. Biståndshandläggare har även till uppgift att informera om vad biståndsenheten kan hjälpa den enskilde med och hur olika typer av stöd fungerar.

En delegationsordning innebär att Vård- och omsorgsnämnden ger tjänstemännen rätt att besluta i nämndens ställe. På biståndsenheten har biståndshandläggare delegation att fatta vissa beslut, medan andra beslut behöver fattas av chefer på biståndsenheten.

5.1 Ansökan om bistånd

Ett ärende påbörjas i och med att biståndsenheten får in en muntlig eller skriftlig ansökan (enligt SoL) eller begäran (enligt LSS) om en insats. Det finns inga bestämmelser i lagstiftningen som reglerar hur en ansökan om bistånd ska vara utformad. I biståndshandläggarnas uppgift ingår att hjälpa den enskilde att precisera sina behov.

Insatser får inte ske mot den enskildes vilja. Det är därför den enskilde själv som ska skicka in ansökan. Om den enskilde på egen hand inte kan göra en ansökan, kan den enskilde ta hjälp av ett ombud, en ställföreträdare eller en stödperson för att ansöka.

För att biståndsenheten ska kunna fatta beslut om, utforma och erbjuda lämpliga insatser måste biståndsenheten utreda den enskildes behov av stöd och hjälp. Efter utredningen formuleras ett skriftligt beslut.

Om en insats inte kan beviljas enligt LSS kan den enskilde ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen. Det är därför viktigt att biståndsenheten ger den enskilde information och vägledning om LSS och socialtjänstlagen.

5.2 Utredning

5.2.1 Individens behov i centrum – IBIC

All biståndshandläggning ska utgå från Socialstyrelsens modell "individens behov i centrum". IBIC är ett arbetssätt som innebär en strukturerad dokumentation av individens behov med användning av internationell klassificering av behovstillstånd, funktionsnedsättning och hälsa (ICF).

IBIC omfattar nio livsområden enligt ICF och ytterligare två livsområden som Socialstyrelsen har beslutat att komplettera med:

- Lärande och att tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Viktiga livsområden
- Mellanmänskliga interaktioner och relationer

- Samhällsgemenskap och socialt och medborgerligt liv
- Känsla av trygghet
- Personligt stöd till person som vårdar eller stödjer den enskilde.

Målsättningen med IBIC är att insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och inte utifrån ett antal fastställda insatser.

5.2.2 Utredning av ärenden

Alla ärenden som rör enskilda ska utredas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att rättssäkerheten i handläggningen påverkas. Enligt SoL ska socialnämnden inleda en utredning skyndsamt och utan dröjsmål. Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som begärs. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Utredning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska behov.

5.2.3 Dokumentation av ärenden för vuxna

En ansökan om insatser enligt SoL eller LSS ska alltid leda till en utredning som dokumenteras. Det gäller även om det från början står klart att ansökan inte kommer att beviljas.

Biståndshandläggaren ska göra klart för sig om det är fråga om en ansökan eller endast en begäran om information. Vid minsta tveksamhet diskuteras detta med den enskilde.

Enligt SoL och LSS ska utredning av ärenden som rör enskilda dokumenteras. Dokumentationen ska ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Både den som fattar beslut om insatser och den som utför dem har skyldighet att dokumentera. På grund av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) har inte utförare och biståndshandläggare tillgång till varandras dokumentation. För att de ska få lämna dokumentation om den enskilde till varandra behövs ett samtycke från den enskilde. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saktighet och objektivitet. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Den enskilde har rätt att begära ut den dokumentation som kommunen har i det enskilda ärendet. Detta efter sedvanlig menprövning av biståndsenheten enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Dokumentationen har olika syften. Den är av avgörande betydelse för att den enskilde ska kunna få insyn i ärenden som gäller myndighetsutövning. Dokumentationen ska vara utformad så att den möjliggör en korrekt bedömning och utgör en tillräcklig grund för beslut. Dokumentationen ska också kunna användas för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, officiell och övrig statistik samt för forskning.

5.2.4 Utredning vid hushållsgemenskap

Enligt äktenskapsbalken har makar ett gemensamt ansvar för hem och barn och ska i samråd verka för familjens bästa. Det innebär att hemmets skötsel, som till exempel att städa, handla, laga mat

och liknande uppgifter, är makarnas gemensamma ansvar. Motsvarande gäller i praktiken för sambor. Finns flera personer, exempelvis hemmavarande barn eller annan anhörig, i hushållet ska samtligas förmåga att kunna utföra hushållsgemensamma insatser bedömas i utredningen. Det kan också finnas ett visst ansvar att bistå den enskilde, exempelvis nattetid. Underårigas förmåga att bidra ska utredas i förhållande till mognad och ålder.

5.2.5 Kommunicering och beslut

Utredningar ska som huvudregel kommuniceras till enskild innan beslut. Kravet på kommunicering innebär att beslut inte får fattas utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjligheter att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera. Den enskilde har rätt att muntligen lämna uppgifter. Den enskilde ska informeras om denna rätt i samband med kommuniceringen.

Beslutet ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Såväl bifall som avslag ska motiveras. Avslagsbeslut kan överklagas till förvaltningsrätten varför en besvärshänvisning ska bifogas beslutet.

5.2.6 Särskilt om tidsbegränsning och omprövning av beslut

Tidsbegränsning av beslut får ske när skilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när:

- Behovet av insatsen kan variera över tid,
- Beslutet gäller under utredningstid.

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny begäran göras och ett nytt beslut fattas. Biståndshandläggare ska följa upp när ett tidsbegränsat beslut upphör att gälla och ge den enskilde information om att en ny begäran krävs. I samband med att en sådan begäran prövas ska också en uppföljning av hur insatsen fungerat.

Gynnande beslut, både tidsbegränsande och tillsvidarebeslut, kan som regel inte ändras eller återkallas. Från denna huvudregel gäller vissa undantag:

- Vilsledande uppgifter: Om beslutet tillkommit som en direkt följd av ofullständiga eller oriktiga uppgifter från den sökande
- Vid väsentligt ändrade förutsättningar: Det kan finnas andra starka skäl att ändra ett beslut. Om behovet väsentligt förändrats anses sådana starka skäl föreligga.

Det är bara sådana förhållanden som beaktats vid det ursprungliga beslutet som kan föranleda omprövning.

När ett förbehåll som ska påverka besluts giltighet görs är det viktigt att den enskilde får tydlig information att beslutet grundar sig på rådande förhållanden. Om den enskildes hälsotillstånd, hjälpbehov eller övriga förhållanden ändras kan beslutet komma att ändras.

5.2.7 Beställning till utförare

Utredning och beslut sammanfattas i en beställning som skickas till utföraren av beviljad insats. Beställningen ska innehålla de uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om beviljad insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Uppgifterna lämnas efter den enskildes samtycke. Beställningens utformning har stor betydelse för hur utföraren ska ta sig an uppdraget och som underlag för utförarens genomförandeplan.

5.3 Uppföljning

Varje beslut om insatser ska följas upp och utvärderas kontinuerligt och vid förändringar. När en ny insats påbörjas kan behovet av uppföljning vara större och behöva genomföras tätare. I övrigt sker uppföljning av insatser årligen.

I samband med att uppföljning sker ska information om hur insatsen bedrivits begäras in, det kan ske genom att biståndshandläggaren begär att få del av genomförandeplan och genom att ställa frågor till den enskilde. Det är viktigt att försäkra sig om att den enskilde får det stöd som beviljats, av den som utför insatsen.

Ibland kan det vara svårt för den enskilde och dennes företrädare att ge uttryck för att den enskilde inte är helt nöjd med en insats. Uppföljningen ska ge den enskilde och dennes företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter till biståndshandläggaren utan att den som utför insatsen är närvarande.

5.3.1 Samverkan och SIP (samordnad individuell plan)

Biståndshandläggaren har ett ansvar för att, om behov finns och efter samtycke från den enskilde, samverka med andra huvudmän och myndigheter under utredningens gång. Samverkan kan även ske efter den enskilde har beviljats en insats. Om den enskilde behöver insatser från andra huvudmän ska biståndshandläggaren vara behjälplig med information om var hen kan vända sig.

När den enskilde är aktuell inom flera verksamheter ska de olika enheterna samverka. Den enskilde med sina behov och synpunkter ska vara i fokus för samverkan. Syftet med samverkan är att insatserna ska ges utifrån en helhetssyn på den enskildes behov.

Den verksamhet som ser ett behov av samverkan ska erbjuda den enskilde en samordnad individuell plan (SIP). Kommunen har ansvar för att insatser i den enskildes individuella planer, även sådana som ges av regionen eller andra organisationer, samordnas på ett så fördelaktigt sätt som möjligt. Arbetet ska påbörjas utan dröjsmål och ska om det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde.

5.4 Utredning av ärenden som rör barn

5.4.1 Barnkonventionen

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, oftast kallad barnkonventionen, blev svensk lag 1 januari 2020. Lagstiftningen är det främsta instrumentet för att garantera att barnets rättigheter tillgodoses i verksamheter, beslut och åtgärder som rör det enskilda barnet och barn som kollektiv. Lagstiftningen ska främja och skydda barnets rättigheter på ett effektivt sätt. Det

skärper kraven på att leva upp till barnets rättigheter genom att den systematiska prövningen av barnets bästa ska utredas och belysas i kommunens samtliga ärenden och beslut. Med barn avses varje människa under 18 år. Några av principerna från barnkonventionen är:

- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
- Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.

5.4.2 Ansökan vid insatser för barn

Barn som fyllt 15 år kan själv begära insatser. Vårdnadshavaren har dock rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter upp till att barnet fyller 18 år. En begäran från en person mellan 15 och 18 år att exempelvis flytta till bostad med särskild service kan därför inte bifallas mot vårdnadshavarens vilja och inte heller mot den unges vilja. En vårdnadshavare kan inte besluta att ett barn ska delta i en insats om barnet inte samtycker till detta. En ansökan enligt SoL eller begäran om insatser enligt LSS behöver skrivas under av samtliga vårdnadshavare.

5.4.3 Dokumentation av hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas

Det ska dokumenteras på vilket sätt barnets bästa har beaktats under utredningen och när beslut om insats fattas. Det ska även dokumenteras hur barnet har kommit till tals, vilken information som har lämnats, barnets inställning, föräldrarnas uppfattning och biståndshandläggarens bedömning. I beställningen av insats ska biståndshandläggaren ange om särskilda krav ställs på utformningen av insatsen med hänsyn till barnets bästa och för att barnet ska komma till tals och vara delaktig under genomförandet av insatsen. Biståndshandläggaren ska även följa upp hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas under insatsens genomförande.

5.4.4 Samverkan med barnet i fokus

Barn med funktionsnedsättning ska i likhet med alla barn ges förutsättningar till en god fysisk och psykisk utveckling. Många barn med funktionsnedsättning har sammansatta svårigheter och ibland krävs specialkompetens och insatser från olika områden, exempelvis socialtjänst, förskola/skola och region.

5.4.5 Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att en myndighet behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika verksamheter bryts. Anmälan ska göras till socialtjänsten för utredning av barnets behov och situation.

När en oro rör barn skall alltid socialförvaltningen kontaktas direkt av den som upplever oron. I de fall barnet har insatser på biståndsenheten skickas också orosanmälan till biståndshandläggaren för kännedom.

5.5 Våld i nära relationer

Både kvinnor och män utsätts för våld i nära relationer och våld förekommer också i samkönade relationer. Det finns dock en betydande skillnad mellan könen där kvinnor utsätts för grövre våld. I Socialstyrelsens handbok om våld (ISBN 978-91-7555-391-7 Artikelnummer 2016-6-37) nämns äldre kvinnor som en särskilt utsatt grupp. Det är viktigt att personal inom äldreomsorgen har kunskap om våld i nära relation och känner till tecken och symptom på utsatthet. Om du som medarbetare känner oro/och eller misstänker att någon är utsatt för våld ska du informera vuxengruppen/ socialförvaltningen.

6. Socialtjänstlagen (2001:453)

6.1 Socialtjänstlagen

Rätten till bistånd regleras i 4 kap. socialtjänstlagen, där det framgår att all biståndsbedömning ska utgå från individens behov. Kommunerna har möjlighet att upprätta riktlinjer som vägledning för bedömningar, men vid varje ansökningstillfälle måste en individuell bedömning göras. Biståndet ska medföra att personen uppnår en skälig levnadsnivå och det ska stärka personens möjlighet att leva ett självständigt liv.

Behovsbedömningsprocessen ska fokusera på individens behov och innefatta följande frågor:

- Vilket stödbehov föreligger, hur ser aktuella förhållanden ut?
- Kan stödbehovet tillgodoses på annat sätt än genom insatser som beviljas av biståndsenheten?
- Vilka insatser kan biståndsenheten erbjuda för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv?

6.2 Skälig levnadsnivå enligt SoL

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård eller stödform som kan komma i fråga. Vid bedömning av vilken insats som kan vara aktuell gör biståndshandläggaren en sammanvägning av flera olika faktorer, såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes personliga önskemål. Det finns inte någon obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80, RÅ 1986 ref 175).

Biståndsenheten får, enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen, bevilja bistånd som går utöver 4 kap. 1 § om det finns skäl för det. Ett sådant beslut fattas av vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott.

6.3 Insatser enligt socialtjänstlagen (SoL, 2001:453)

6.3.1 Hemtjänst

Hemtjänst beviljas till personer, som på grund av funktionshinder, sjukdom eller hög ålder har svårigheter att helt eller delvis, sköta hemmet och/eller sin egen omvårdnad. Hjälp beviljas i de avseenden som den enskilde inte kan tillgodose sina behov själv eller få dem tillgodosedda på annat vis.

I de fall hemtjänsttimmar överstiger 117 timmar/månad bedömer vård- och omsorgsnämnden att belastningen på anhöriga, och svårigheten att få en tillräckligt hög personalkontinuitet i hemtjänst, sammantaget anger skäl att hänvisa enskild att ansöka om särskilt boende. Särskilt boende är i dessa fall också en kostnadseffektivare lösning. Undantag kan göras om den dyrare insatsen är betydligt mer lämplig eller om det av annan anledning finns särskilt beaktansvärda skäl. Undantag görs också alltid för insatsen utredningshemtjänst.

6.3.2 Kundval i hemtjänst

Enköpings kommun har kundval i hemtjänsten enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). Detta innebär att samtliga kunder erbjuds att välja bland de utförare som godkänts av vård- och omsorgsnämnden. Kundval är ett frivilligt val. För kunden innebär det en större valfrihet och ett ökat inflytande över hur och av vem insatserna ska utföras. Kunden kan välja mellan kommunal hemtjänst (s.k. egenregi) eller privat hemtjänst.

Kundval i hemtjänst gäller inte:

- hemsjukvård utan beslut om hemtjänst.
- vid endast trygghetslarm.

Den som inte kan välja får insatserna utförda av det så kallade ickevalsalternativet. Detta alternativ fördelas enligt en förutbestämd turordning. Biståndshandläggaren ska i samband med valet ge objektiv och saklig information om de olika valmöjligheterna. Är kunden inte nöjd med sitt val är kunden alltid välkommen att byta utförare.

6.3.3 Serviceinsatser

Serviceinsatser avser praktisk hjälp i och kring hemmet så som exempelvis hjälp med städning av bostaden, tvätt, inköp av varor samt post- och bankärenden. Insatsen beviljas normalt inte om den sökande är gift eller sammanboende med någon som klarar av att sköta sysslan i fråga.

Barn som har fyllt 15 år förväntas städa sina rum själva om de har förmåga till det.

6.3.4 Omvårdnadsinsatser

Omvårdnadsinsatser är de insatser som utöver serviceinsatser behövs för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov. Detta kan till exempel innebära hjälp med att äta och dricka, klä sig, förflytta sig samt sköta personlig hygien. Till omvårdnadsinsatser räknas också de insatser som behövs för att bryta isolering (till exempel viss ledsagning) eller för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet.

Insatserna är individuellt bedömda utifrån den enskildes behov och förmåga.

6.3.5 Insatsernas omfattning

Hemtjänstinsatser beviljas inom olika livsområden. Utförare har rätt att utöka insatser hos befintliga kunder vid akuta situationer. Insatserna kan i dessa fall utökas under en period av maximalt 14 dagar utan att nytt biståndsbeslut fattats. Biståndshandläggare ska meddelas om detta för kännedom och för godkännande. Om behovet kvarstår ska en ny kontakt tas med biståndshandläggare.

6.3.6 Hemtjänstinsatser

Serviceinsatser

Städning

Den enskildes eller hushållets gemensamma resurser och förmågor att utföra eller delta i städningen ska beaktas i biståndsbedömningen. Insatsen städ ges också som ett kompensatoriskt stöd med utgångspunkt i detta. Underhållsstädning (damma, dammsuga och torka golv) görs av maximalt 2 – 3 rum och kök (2 rum och kök för ensamboende/3 rum och kök för parboende) samt hygienutrymmen.

Moment som avfrostning och rengöring av kyl/frys, ugn- och spisrengöring, torka ur köksskåp och torka av köksluckor, enklare återvinning, städning av balkong och uteplats samt fönsterputs ska rymmas inom ramen för beviljad tid. Det innebär att den enskilde får avstå viss del av underhållsstädningen under aktuell vecka om man önskar få något av de övriga momenten utförda.

Insatsen beviljas var tredje vecka.

Kompletteringsstäd

När omvårdnadsbehovet är stort eller om andra särskilda skäl föreligger kan den enskilde beviljas hjälp med kompletteringsstäd utöver den ordinarie städningen. Skäl till att bevilja kompletteringsstäd kan till exempel vara förekomst av inkontinensbesvär, synproblem, demens, allergi och liknande som kan föranleda ett utökat städbehov.

Avgränsning för städinsatser

Storstädning såsom vädring av tunga mattor eller förråds-/vindsstädning beviljas inte som bistånd. Saneringsstädning och flyttstädning ingår inte heller inom ramen för hemtjänstens uppdrag.

Insats för att skaffa varor och tjänster

Personer som är i behov av att köpa matvaror och andra dagliga varor kan få hjälp med att beställa varorna digitalt samt att plocka upp dem efter leverans. Insatsen beviljas i normala fall en gång per vecka.

Insats för hemleverans av varor och tjänster

Att få varor hemlevererade kan i regel tillgodoses på annat sätt, exempelvis genom att privata företag levererar hem varor. Insatsen beviljas därför endast i undantagsfall, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. I ansökan om insatsen ska det framgå varför behovet inte kan tillgodoses på annat sätt än genom hemtjänstpersonal. Ett exempel kan vara att det inte finns någon leverantör som kan leverera till kundens bostad.

Tvätt

Hjälp med tvätt innebär tvätt av den enskildes kläder, sängkläder och handdukar samt strykning av kläder. Hjälpen omfattar även upphängning eller torktumling samt vikning av ren tvätt. Hjälpen ges varannan vecka.

Bäddning och renbäddning

Avser daglig hjälp med bäddning av sängen. Renbäddning (byte av sängkläder) beviljas normalt sett varannan vecka. Den som har behov av renbäddning oftare, till exempel på grund av inkontinens, har rätt att däremellan få sängen renbäddad vid behov.

Sällskapsdjur

Att ta hand om husdjur är i första hand ett ansvar för den enskilde. I undantagsfall kan hjälp med husdjur ges under en övergångsperiod om maximalt 1 månad för att hitta en annan lösning där hemtjänsten inte ombesörjer behovet. I insatsen kan det ingå att fylla på matskålar, gå korta promenader samt att rengöra kattlåda.

Omvårdnadsinsatser

Trygghetslarm

Trygghetslarm syftar till att skapa trygghet för den enskilde och de anhöriga. Trygghetslarm innebär möjlighet att påkalla hjälp dygnet runt när oplanerade hjälpbehov uppstår. Insatsen kan även beviljas som stöd till anhörig som vårdar närstående. Om fler personer som bor i samma hushåll har behov av larm skall varje person ha ett enskilt beslut om larm. Kriterier för att bli beviljad trygghetslarm är upplevd oro och/eller förhöjd risk att falla.

Tillsyn

Insatsen tillsyn kan beviljas om den enskildes känsla av trygghet inte kan tillgodoses via ett trygghetslarm. Vid behov av tillsynsbesök ska den sökande informeras om att tillsyn nattetid i

första hand sker med hjälp av trygghetskamera. I beslutet ska det framgå hur många gånger tillsyn via kameran ska ske per natt. Insatsen beviljas som fjärrtillsyn.

Tillsyn dagtid utförs i första hand genom tillsynsringning. Tillsyn sker då genom att den enskilde kontaktas via telefon. I beslutet ska framgå hur många gånger per dag den enskilde ska bli uppringd. Insatsen beviljas som tillsynsringning.

Om den enskildes trygghet inte kan tillgodoses med hjälp av trygghetslarm, trygghetskamera och/eller tillsynsringning kan den enskilde ansöka om fysiskt tillsynsbesök. I beslutet ska antalet fysiska besök den sökande beviljas per dag och/eller natt framgå. Insatsen beviljas då som fysiskt tillsynsbesök. Tillsyn kan beviljas när det inte finns behov av någon annan insats vid tillfället.

Personlig omvårdnad

I den personliga omvårdnaden ingår hjälp med daglig hygien, toalettbestyr, på/avklädning och dusch. Dusch beviljas i normalfallet en gång per vecka. I insatsen ingår också att torka upp och ställa iordning i badrummet. Hårvård, nagelvård, insmörjning med mjukgörande kräm, rakning, munvård och helavtvättning ingår också. Att rengöra hörapparat, glasögon, hjälpmedel som rullstol eller rullator och övriga personliga hjälpmedel ingår också.

Måltid

Om den enskilde inte har förmåga att iordningställa mat själv, kan den enskilde i första hand beviljas hjälp med att värma färdig mat. I undantagsfall kan den enskilde beviljas hjälp med att tillreda enklare måltider. En enklare måltid innebär att maträtten kan tillagas eller beredas på kort tid och inte innehåller några komplexa moment. Vid behov kan även sällskap vid måltid och matning ingå.

Vid varje måltid ingår även dukning, servering, avdukning och diskning.

Promenad/utevistelse och social samvaro

Promenad eller utevistelse kan beviljas den som utifrån sina funktionsnedsättningar har svårigheter att förflytta sig och vistas utomhus. Promenad/utevistelse syftar dels till att stärka och bevara hälsan samt dels att undvika social isolering. Promenad/utevistelse kan användas för att uträtta enklare ärenden. Promenad/utevistelse beviljas 2 timmar per vecka.

Beslut om social samvaro ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. I bedömning av social samvaro ska den enskildes kontaktnät alltid vägas in. Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga, närstående eller vänner bör i normalfallet få sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter.

Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och vilka andra sociala aktiviteter som den enskilde har beviljats. Den som saknar ett socialt nätverk och inte har några andra sociala aktiviteter kan beviljas social samvaro en gång per vecka. Om den enskilde har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering som till exempel ledsagning, promenad/utevistelse eller dagverksamhet, bör behovet i normalfallet anses tillgodosedda genom dessa insatser.

Ledsagning

Ledsagning kan beviljas för fritids- och kulturaktiviteter, stöd i att uträtta ett ärende eller besöka en träffpunkt, om finns behov av det för att uppnå skälig levnadsnivå och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Ledsagning till och från vårdinrättning ska i första hand tillgodoses genom medföljande anhöriga, sjukresa/färdtjänst och/eller frivilligorganisationer.

När den enskilde vistas på vårdinrättningen är det vårdinrättningens personal som har det primära ansvaret att hjälpa den enskilde med exempelvis toabesök eller att orientera sig på vårdinrättningen. Om den enskilde med demensdiagnos eller psykiska funktionshinder kan visa att behovet av ledsagning inte kan tillgodoses på ovanstående sätt, kan kunden beviljas ledsagning i samband med vårdbesök.

6.3.7 Dagverksamhet

Dagverksamhet beviljas i normalfallet till personer som bor i ordinärt boende och som har en demenssjukdom. Yngre demenssjuka som bor i annan boendeform kan också beviljas dagverksamhet, utifrån handläggarens bedömning. Dagverksamheten innebär att få vistas i en anpassad och trygg miljö där den enskilde får möjlighet att utföra de funktionsuppehållande aktiviteter som hen behärskar. Den enskilde ska genom dagverksamheten få delta i social samvaro. Målet för verksamheten är att stärka den enskildes livskvalitet. Dagverksamheten ska erbjuda:

- stimulans och social samvaro samt att bryta isolering
- funktionsbevarande aktiviteter
- avlastning och stöd för anhöriga
- möjliggörandet av kvarboende i det ordinära boendet

Dagverksamheten avgör vilka dagar kunden ska vara på dagverksamheten, utifrån den enskildes behov av insatsen.

6.3.8 Sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning

Syftet med sysselsättning enligt socialtjänstlagen är att erbjuda en meningsfull vardag med aktiviteter för personer i arbetsför ålder som på grund av sin psykiska funktionsnedsättning inte står till arbetsmarknadens förfogande.

6.3.9 Utredningshemtjänst

Utredningshemtjänst kan beviljas enskild som:

- känner stor oro eller otrygghet i samband med hemgång från sjukhus.
- känner stor oro eller otrygghet i samband med hemgång från korttidsplats.
- har omvårdnadsbehov som är svåra att bedöma samt har stor oro i ordinärt boende.

Beslut om utredningshemtjänst ska föregås av en planering som görs under vistelse på sjukhus, vistelse på korttidsplats eller i ordinärt boende. Beslut om utredningshemtjänst är tidsbegränsat till tre veckor, men kan avslutas tidigare om syftet med insatsen är uppnått. Planeringen sker i samverkan med den enskilde, eventuell anhörig/närstående samt exempelvis hemtjänstpersonal, sjuksköterska och rehabpersonal, i den mån de berörs.

Syftet är att enskild tillsammans med personal ska kartlägga hur vardagen ska fungera på ett så optimalt sätt som möjligt. Professionerna ska se hur rörelsemönstren i kundens naturliga miljö är, och vilka åtgärder eller anpassningar som behöver göras i hemmet för att skapa bra förutsättningar för fortsatt ordinärt boende. Fokus är att enskild ska kunna göra det som hen klarar av att göra självständigt. Insatserna anpassas kontinuerligt utifrån den enskildes behov. Vid uppföljning görs en långsiktig planering och nya beslut tas.

6.3.10 Hjälptjänst i hemmet i assistansliknande form

Hjälptjänst i hemmet i assistansliknande form är en insats som kan beviljas den som inte bor i särskilt boende/bostad med särskild service, eller har personlig assistans enligt LSS eller LASS och som behöver särskilt individuellt anpassat stöd.

Skillnaderna mellan hjälptjänst i hemmet i assistansliknande form enligt SoL och personlig assistans enligt LSS/LASS är bl a att

- insatsen hjälptjänst i hemmet i assistansliknande form saknar det uttalade kravet att omvårdnadsbehovet ska vara av grundläggande karaktär, s k nära hjälpbehov.
- insatsen innebär inte att personal finns på plats under långa stunder, utan att det hjälpbehov den enskilde har kan tillgodoses mer flexibelt och varierande än ordinär hjälptjänst i hemmet
- insatsen ersätter inte särskilt boende/bostad med särskild service
- hjälptjänst i hemmet enligt SoL kan även beviljas när funktionshindret inte är varaktigt.
- möjligheten att själv välja sitt personliga vårdbiträde enligt SoL är inte så uttalad som när insatsen ges enligt LSS (9 § p 2 LSS).
- avgift enligt taxa för hjälptjänst i hemmet tas ut då insatsen är beviljad enligt SoL.

6.3.11 Avlösning i hemmet

Avlösning kan ges dagtid, kvällar och helger efter önskemål och behov. Avlösning innebär att en hemtjänstpersonal kommer hem och tar hand om den som är beviljad avlösning i hemmet, så att den anhörige får egentid. Insatsen avlösning i hemmet är avgiftsfri upp till 12 timmar, därefter är insatsen avgiftsbelagd enligt hemtjänsttaxan.

6.3.12 Dagverksamhet som avlastning

Dagverksamhet för kunden kan bli aktuellt om den anhörige behöver bli avlastad, förutsatt att kunden tillhör målgruppen för dagverksamhet.

6.3.13 Korttidsvistelse som avlastning

När avlösning i hemmet och/eller dagverksamhet inte är tillräckliga kan avlastning i form av korttidsvistelse vid enstaka tillfällen vara aktuellt. Skäl till det kan exempelvis vara att den anhörige ska åka bort eller att den anhörige blir sjuk.

6.3.14 Växelvård

Växelvård beviljas när den anhörige som är sammanboende med kunden och ansvarar för omvårdnaden behöver avlastning, vila eller rekreation. Växelvård beviljas 1-2 veckor varvat med hemmavistelse 2-3 veckor. Växelvård som innebär att tidsperioden på växelvårdsplatsen är längre än tidsperioden för hemmavistelse kan endast beviljas om särskilda skäl föreligger

6.3.15 Korttidsvistelse

Korttidsvistelse innebär en tillfällig vistelse under en tidsbegränsad period som innefattar behov av omvårdnad dygnet runt, service, aktivering, funktionsbevarande insatser samt stimulans. Ett kriterium för att beviljas korttidsvistelse är att den enskilde har ett omfattande hjälpbehov, det vill säga att insatser via hemtjänsten inte bedöms vara tillräckliga.

Korttidsvistelse kan även beviljas som en trygghetsskapande åtgärd vid vård i livets slutskede. Målet för korttidsvistelsen ska vara tydligt beskrivet och specificerat.

För personer med stark oro eller med svårbedömda omvårdnadsbehov skall behovet tillgodoses genom insatser från utredningshemtjänst/hemtjänst (se rubrik "Utredningshemtjänst"). Korttidsvistelse vid utskrivning från sjukhus beviljas endast efter att insatsen utredningshemtjänst har bedömts vara otillräcklig. Korttidsvistelse kan också beviljas i särskilda fall som en tillfällig lösning i avvaktan på att en omfattande bostadsanpassning genomförs, om kunden har ett omfattande omvårdnadsbehov. Korttidsvistelse beviljas inte för omständigheter som inte härrör från den enskildes omvårdnadsbehov, som exempelvis vid stambyte av det ordinära boendet eller för att den enskilde saknar bostad.

Beslut om korttidsvistelse beviljas i maximalt tre veckor, i särskilda fall kan beslutet vara längre. Uppföljning och omprövning av beslutet kan ske tidigare om behovet inte bedöms kvarstå.

Om en person som är beviljad korttidsvistelse blir inskriven inom hälso- och sjukvården, eller av annat skäl lämnar sin korttidsvistelse, upphör biståndet på korttidsvistelse efter 48 timmar och en ny behovsbedömning görs.

Personer som beviljats särskilt boende och inte kan vänta i det egna hemmet, beviljas korttidsvistelse tills beslutet om särskilt boende kan verkställas, dock maximalt under tre månader då uppföljning och omprövning sker. Beslutet om korttidsvistelse i väntan på erbjudande om plats i särskilt boende avslutas om personen tackar nej till erbjuden plats i särskilt boende. Den enskilde ska informeras om det i samband med beviljandet av korttidsvistelsen.

6.3.16 Särskilt boende

Särskilt boende är avsett för dem som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal samt:

- har omfattande behov av service- och omvårdnadsinsatser som inte är tillfälliga och dessa kan vara av såväl psykisk som fysisk art och/eller
- behöver tillsyn eller andra insatser under en stor del av dygnet i kombination med en otrygghets- och oroskänsla i sitt ordinära boende.
- att ovanstående behov inte kan tillgodoses med andra insatser.

Om den enskilde tackar nej till erbjudet boende mer än en gång tar handläggaren kontakt med den enskilde för att ta reda på varför den enskilde tackat nej till erbjudet boende. Kontakten ska klarlägga om behovet kvarstår eller inte, alternativt om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Om behovet bedöms kvarstå erbjuds den enskilde boende när ledig lägenhet finns.

6.3.17 Parboende

I de fall två makar, sammanboende eller registrerade partners, är i behov av särskilt boende, ska med skälig levnadsnivå förstås att båda bereds plats på samma boende om de så önskar.

6.3.18 Medflytt till särskilt boende (medboende)

För den som har plats på särskilt boende ingår det i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make/maka/partner eller sambo. Rätten till medboende inträder när den ena behöver ett särskilt boende. Det är den biståndsberättigade som ansöker om att ha en medboende. En förutsättning för att paret ska ha rätt att sammanbo i ett särskilt boende är att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten i paret redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varit sammanboende. En annan förutsättning är att båda parter vill fortsätta att bo tillsammans i ett särskilt boende. Den medflyttande måste skriva under på att de inte har besittningsrätt på lägenheten. Detta ska vara underskrivet och godkänt innan inflytt. Den medboende kan ansöka om hemtjänstinsatser i särskilt boende. När den biståndsberättigade avlider kan det medföra att den medflyttande behöver flytta från boendet.

6.3.19 Hemtjänstinsatser i särskilt boende

Hemtjänstinsatser i särskilt boende avser personer som flyttat med sin partner till särskilt boende, men som själva saknar beslut om särskilt boende (medboende). Medboende har samma rätt till hemtjänstinsatser som personer i ordinärt boende. Insatserna verkställs av personal på det särskilda boendet. Om medboende också har stora omvårdnadsbehov kan en ansökan om särskilt boende vara aktuell.

6.3.20 Bostad med särskild service – Inriktning socialpsykiatri

Bostad med särskild service – inriktning socialpsykiatri är avsett för personer med psykiska funktionsnedsättningar vars behov inte går att tillgodose i den egna bostaden. Enskilds psykiska funktionsnedsättningar och diagnos ska styrkas med läkarintyg. Personer som omfattas av detta har ett omfattande behov av trygghet och närhet till personal större delen av dygnet.

Insatsen ska tillgodose den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov upp till skälig levnadsnivå. Syftet är att ge rätt stöd till ett självständigt liv där behov av stöd ibland kan vara livslångt och ibland kan vara begränsat under en viss tid. Stödet kan vara både praktiskt och av mer vägledande natur.

Den enskilde som har en omfattande psykisk funktionsnedsättning i kombination med ett skadligt bruk eller ett beroende, så kallad samsjuklighet, kan också beviljas bostad med särskild service. Enköpings kommun har två boenden (bostad med särskild service) med inriktning mot socialpsykiatri, varav ett är inriktat mot personer med samsjuklighet. Boendena kan tillhandahålla viss omvårdnad under kortare perioder. Finns det ett mer omfattande omvårdnadsbehov över tid är andra insatser aktuella.

6.3.21 Boendestöd

Boendestöd riktar sig till personer över 18 år som har en psykisk funktionsnedsättning som innebär väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter på olika livsområden, och att dessa begränsningar har funnits, eller kan antas komma att bestå, under en längre tid. Grunden för boendestöd är att personen är motiverad att ta emot insatsen. Insatsen boendestöd är avgiftsfri och kan ges alla dagar både dagtid och kvällstid. I normalfallet utförs insatsen dagtid måndag till fredag. I biståndsbeslutet att bevilja ansökan om boendestöd ska det framgå hur många tillfällen (per vecka) som insatsen ges.

Målgrupp

Målgruppen för insatsen boendestöd definieras enligt nedan:

- personer med omfattande psykisk funktionsnedsättning, exempelvis psykossjukdom, personlighetsstörningar och allvarigare affektiva syndrom
- personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- personer med intellektuell funktionsnedsättning

Boendestödets innehåll

Boendestödet anpassas till den enskildes behov av, och möjligheter att, utveckla ett fungerande vardagsliv. Målet för boendestödets insatser till målgruppen är att de ska ge den enskilde ett kvalificerat stöd för att underlätta vardagen och bidra till ett självständigt liv. Boendestödet bedöms utifrån den enskildes sammantagna livssituation. Boendestödet kännetecknas av sociala och motiverande, pedagogiska, utåtriktade och återhämtande aktiviteter där den enskilde är delaktig i stödets alla processer. Boendestödet kan exempelvis innehålla:

- vägledning/stöd i syfte att öka den enskildes utveckling till personlig självständighet, oberoende och integritet.
- stöd med att skapa struktur som underlättar för den enskilde i vardagen och som leder till ökad självständighet och en bättre fungerande tillvaro.
- kompenserande insatser för enskild person med intellektuell begåvningsnedsättning eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, där syftet med boendestöd är kompenserande snarare än återhämtande.
- stöd i hemmet med att genomföra praktiska moment i tränande syfte.

- vägledning/stöd i att skapa och bibehålla nätverk och motverka isolering.
- vägledning/stöd för att kunna bygga upp och få en fungerande social tillvaro och öka den enskildes möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället.

Insatsen kan beviljas för situationer i vardagen och närmiljön, samt för att stödja och motivera den enskilde att upprätthålla informella och formella kontakter, så som kontakter med myndigheter, vårdgivare, arbetsgivare samt informella sociala relationer. Det kan ske genom stöd att tillägna sig information, stöd att delta vid möten och aktiviteter för att främja delaktighet i samhällslivet.

Boendestöd kan även beviljas i syfte att ge stöd och motivation till att organisera sig i socialt liv, genomföra fritidsaktiviteter, delta i föreningsliv samt exempelvis delta i aktiviteter inom träffpunktsverksamhet/sysselsättning.

Om det uppstår ett tillfälligt behov av omvårdnad och praktisk hjälp till följd av försämrat fysiskt eller psykiskt mående hos den enskilde, ska de behoven tillgodoses av boendestödet.

Vid varaktig förändring av behovet gör biståndshandläggare en ny behovsbedömning. Boendestödet kan kombineras med hemtjänstinsatser då behovet har varaktig karaktär av personlig omvårdnad eller service. Det är biståndshandläggare som bedömer om det finns behov av både boendestöd och hemtjänst, eller endast hemtjänst.

6.3.22 Kontaktperson

Avsikten med en kontaktperson är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt eller socialt kontaktnät i övrigt saknas eller behöver kompletteras. En viktig uppgift för kontaktpersonen kan vara att bryta den enskildes isolering genom samvaro och genom hjälp till fritidsverksamhet. Vid bedömning av rätten till kontaktperson beaktas den enskildes totala livssituation såsom familjeförhållanden, fritidssysselsättningar, sysselsättning och övriga insatser som beviljats av socialtjänsten. Insatsen ska ses som ett icke-professionellt stöd som ges av en människa med engagemang och intresse för andra människor.

Insatsen kontaktperson är avgiftsfri. I normala fall beviljas insatsen under en period med en tydlig målsättning angående vad som förväntas uppnås under perioden. Av beslutet ska det framgå hur många tillfällen per vecka som insatsen ges.

7. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387)

7.1 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ger den som omfattas av lagen möjlighet att få ett sammanhållet och individuellt utformat stöd. LSS är till skillnad från

socialtjänstlagen en rättighetslag för personer som har stora funktionsnedsättningar. Den som innefattas av någon av lagens tre personkretsar har rätt till insatser enligt LSS om behov finns som inte redan tillgodoses på annat sätt. LSS ger den som tillhör någon av personkretsarna möjlighet att beviljas en eller flera av tio olika insatser.

LSS syftar till att minimera skillnader i levnadsvillkor mellan människor med, och människor utan funktionsnedsättningar. Personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att skapa sig ett värdigt liv i gemenskap med andra.

Enligt 4 § LSS innebär lagen ingen inskränkning i de rättigheter som den enskilde kan ha enligt någon annan lag. Detta innebär att en person kan ha rätt till både stöd enligt LSS och bistånd enligt socialtjänstlagen.

7.2 Goda levnadsvillkor enligt LSS

Personer som omfattas av LSS har rätt till goda levnadsvillkor. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv. Begreppet goda levnadsvillkor kan jämföras med begreppet skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen. Skillnaden visar att LSS anger en högre målsättning för biståndsinsatsen. Levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder utan funktionsnedsättningar, medan skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Goda levnadsvillkor innebär därmed en högre ambitionsnivå än skälig levnadsnivå.

7.3 LSS är ett komplement till SoL

LSS utgör ett komplement till SoL och annan lagstiftning. Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga och ges enbart med den enskildes samtycke. Personer som omfattas av LSS och som är i behov av stöd ska i första hand provas enligt LSS, men kan också ha rätt till insatser enligt SoL.

7.4 Målsättning och inriktning

De nationella målen för funktionshinderspolitiken är:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet
- jämlikhet i levnadsvillkor för barn och vuxna med funktionsnedsättning.

Enköping kommun ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. De ska ges förutsättningar att kunna verka och bo i en god samhällsmiljö. De insatser som ges ska syfta till ökad självständighet och förbättrad livssituation för den enskilde.

7.5 Personkretsbedömning

För att kunna få insatser enligt LSS krävs att den enskilde omfattas av någon av lagens personkretsar. Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. Personkretsfrågan är därför en viktig utgångspunkt i utredningsfasen. Bedömningen av om en person omfattas av LSS personkrets ska framgå av beslutet om insats enligt LSS och kan överklagas. En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än begäran om insatser enligt LSS.

LSS innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Biståndshandläggarens bedömning av personkrets 1 och 2 baseras på den enskildes diagnos utan hänsyn till den enskildes stödbehov. Om ingen diagnos finns styrkt i medicinska intyg så prövar biståndshandläggaren om den enskilde omfattas av personkrets 3. Denna bedömning sker utifrån den enskildes behov i förhållande till dennes funktionshinder (funktionsnedsättning i förhållande till den enskildes omgivning).

Biståndshandläggarens bedömning ska grundas på medicinska intyg från till exempel läkare, arbetsterapeut, och psykolog. Intygen ska styrka personens funktionsnedsättning och vilka konsekvenser den medför i den enskildes vardag och livsföring i övrigt.

Biståndshandläggare efterfrågar de intyg som behövs till utredningen. Det är den enskilde som har ansvar för att inkomma till biståndshandläggare med medicinska intyg, om dessa inte finns sedan tidigare på biståndsenheten.

Personkrets 1

För att en person ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS krävs att den enskilde har någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Diagnosen ska vara medicinskt styrkt genom intyg. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd.

Personkrets 2

Personkrets 2 i LSS omfattar personer som i vuxen ålder fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Utredningen ska styrka hjärnskada och betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder.

Personkrets 3

Personkrets 3 i LSS omfattar personer med andra varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningen ska vara stor och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd eller service. För att omfattas av lagen krävs att samtliga villkor är uppfyllda. Funktionsnedsättningen kan vara medfödd eller förvärvad. I personkretsen återfinns barn, ungdomar och vuxna med långvariga habiliterings- och rehabiliteringsbehov. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionsnedsättningar kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter.

7.6 Målgrupp och rätten till insatser

Alla personer med funktionsnedsättning omfattas inte av LSS. För att ha rätt till insatser enligt 9 § 1-9 krävs att:

- den enskilde omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- den enskilde behöver sådan hjälp i sin livsföring
- behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt
- insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Personer som tillhör personkrets 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insats enligt 9 § 10.

7.7 Insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387)

I 9 § LSS återfinns de insatser för särskilt stöd och särskild service som kan lämnas med stöd av lagen:

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder,
2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,
3. ledsagarservice,
4. biträde av kontaktperson,
5. avlösarservice i hemmet,
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet,

7. korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,

8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,

9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna,

10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Lag (2010:480).

7.7.1 Rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS

Regionen ansvarar för insatsen.

7.7.2 Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans enligt 9 § 2 LSS

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov. Med grundläggande behov avses:

1. andning,

2. personlig hygien,

3. måltider,

4. av- och påklädning,

5. kommunikation med andra,

6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom, och

7. stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge successivt ökade möjligheter till ett självständigt liv och möjliggöra för den enskilde att leva som andra i samhället.

7.7.3 Personlig assistans till barn enligt 9 § 2 LSS

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning.

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a § LSS. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov.

7.7.4 Ledsagarservice 9 § 3 enligt LSS

Ledsagarservice ges i syfte att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och ska ge möjlighet för den enskilde att delta i samhällslivet. Insatsen avser främst enklare aktiviteter i närområdet. Ledsagarservicen är individuellt utformad och behovet utgår från svårigheter att på egen hand kunna ta sig till en aktivitet utanför hemmet som beror på ens funktionsnedsättning. Omvårdnad ingår i insatsen.

7.7.5 Biträde av kontaktperson enligt 9 § 4 LSS

Avsikten med kontaktperson främst är att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Kontaktpersonen skall kunna ge råd till den enskilde i situationer som inte är av komplicerad natur. En viktig uppgift för kontaktpersonen ska vara att bryta den enskildes isolering genom samvaro och genom hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen bör ses som ett icke professionellt stöd som ges av en person med stort engagemang och intresse för andra människor.

7.7.6 Avlösarservice i hemmet enligt 9 § 5

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från vårdnadshavare eller andra anhöriga. Utgångspunkt är den enskildes hem och kan vid överenskommelse med anhörig ske i hemmets närhet, i till exempel en lekpark. Insatsen ska kunna ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Insatsen kan ges såväl dagar, kvällar och nätter som helger. Avlösarservicen ger möjlighet för anhöriga att delta i egna aktiviteter utanför hemmet eller avkoppling. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva tid för att ägna sig åt familjens övriga barn.

7.7.7 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6 LSS

Korttidsvistelse innebär att den enskilde under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en korttidsfamilj eller i lägerverksamhet. Avsikten är att den enskilde ska erbjudas miljöombyte, rekreation och få möjlighet till personlig utveckling. Anhöriga ska kunna ges avlösning och utrymme för avkoppling. Korttidsvistelse kan beviljas för att tillgodose såväl behov av avlösning för anhöriga som behov av miljöombyte eller rekreation för den enskilde.

7.7.8 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt 9 § 7 LSS

Kommuner är enligt skollagen skyldiga att erbjuda fritids till alla elever till och med vårterminen det år som eleven fyller 13 år, oavsett årskurs. Elever med funktionsnedsättning kan behöva tillsyn i samband med skoldagen och lov under hela skolgången. Därmed kan insatsen korttidstillsyn beviljas från och med dagen efter skolavslutningen på vårterminen det året. I grundskolan och på

gymnasiet finns därför en möjlighet att beviljas insatsen korttidstillsyn om behov finns. Avsikten med insatsen är att ge eleven en trygg och meningsfull fritidssysselsättning.

7.7.9 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS

Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som riktar sig till barn med omfattande omvårdnadsbehov till följd av barnets funktionsnedsättning. Insatsen kan komma ifråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar på grund av att omvårdnadsbehovet inte kan tillgodoses av föräldrarna i hemmet. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet. Insatsen fråntar inte vårdnadshavare vårdnadsansvaret enligt föräldrabalken (FB, 1949:381).

7.7.10 Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt 9 § 9 LSS

En person med funktionsnedsättning som trots stödinsatser inte klarar att bo i ordinärt boende kan begära insatsen bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad. I insatsen ingår att den enskilde får stöd i den dagliga livsföringen såväl i som kring bostaden. Huvudformerna är servicebostad och gruppboende. I båda formerna ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen. Insatsen annan särskilt anpassad bostad innebär en av kommunen anvisad bostad med viss grundanpassning men utan fast bemanning. I denna boendeform ingår inte omvårdnad och inte heller fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Individuellt utformade anpassningsåtgärder i den enskildes egen lägenhet utgör inte en sådan insats som avses med annan särskilt anpassad bostad i 9 § 9 LSS.

Insatsen ska ge den enskilde ett boende som leder till god livskvalitet och utvecklar den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Oaktat de grundläggande principerna om den enskildes rätt till medbestämmande och inflytande över insatsernas utformande har den enskilde ingen ovillkorlig rätt att kräva att insatsen utförs av viss utförare eller på viss adress. Kommunens egna utförare ska erbjudas i första hand, i andra hand enskild verksamhet som kommunen har ramavtal med. Om det står klart att det inte finns lediga platser hos ramavtalspartners medges möjligheten att göra en direktupphandling med annan enskild verksamhet.

Om en enskild har beviljats insatsen bostad med särskild service och verkställigheten skett utanför kommunen, utanför ramavtal, kan en ändring av verkställigheten ske till kommunens egna boenden. I varje enskilt fall görs en prövning om den enskilde genom ändrad verkställighet fortsatt tillförsäkras goda levnadsvillkor. Ändring av verkställighet kan även göras från boenden utanför ramavtal inom kommunen, till kommunens egna boenden, under förutsättning att den enskilde fortsatt tillförsäkras goda levnadsvillkor i enlighet med kraven i LSS. Vid flytt ska kommunen ha vidtagit nödvändiga åtgärder, dels att flytten i sig görs med god framförhållning och med tillräckliga förberedelser samt att det nya boendet kan tillse att levnadsvillkoren blir goda för den enskilde.

7.7.11 Daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS

Den som omfattas av personkrets 1 och 2, är i yrkesverksam ålder (från 16 år upp till den allmänna pensionsåldern) men som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet. Syftet bör vara att bidra till personlig utveckling, att främja delaktighet i samhället samt att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Daglig verksamhet är inte ett avlönat arbete och syftet är inte heller att producera varor eller tjänster. Däremot kan verksamheten med fördel utformas så att den bidrar till att öka personens förutsättningar att senare få en anställning i arbetslivet. Det är också angeläget att möjligheten till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden prövas regelbundet. Stor hänsyn ska tas till den enskildes önskemål om sysselsättningens inriktning. Omvårdnad ingår i insatsen.

7.8 Individuell plan enligt LSS

I samband med att den enskilde beviljas en LSS-insats erbjuds den enskilde i beslutsmeddelandet att upprätta en individuell plan. Planen ska innehålla beslutade och planerade insatser. Den ska även redovisa åtgärder som utförs av andra än kommunen eller regionen. En person som har fått en insats beviljad ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året.